

Popularizing Urban Capital Projects: A Participatory Economics Approach to Enhancing Public Participation and Achieving Sustainable Growth in Metropolitan Areas

Reza Nasr Esfahani

Associate Professor of Urban Economics, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran. Email: R.nasr@au.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:
Received 10 February 2025
Revised 19 March 2025
Accepted 10 April 2025
Published Online 10 May 2025

Keywords:
Popularization,
Urban Capital Projects,
Public Participation,
Sustainable Development.

ABSTRACT

This article examines the democratization of urban capital projects and its impact on public participation and sustainable development. In recent years, cities have faced challenges in financing and implementing infrastructure projects. One effective solution is to increase citizens' involvement in financing, decision-making, and executing urban projects. The Public-Private Partnership (PPP) model, which involves government collaboration with the private sector, offers benefits like reducing government expenditures, improving project quality, accelerating completion, and attracting foreign investment. However, challenges such as excessive dependence on private investors and potential corruption also exist. To address these issues, democratizing urban projects through active citizen participation is proposed. Crowdfunding, allowing citizens to contribute small investments to urban projects, has proven successful in countries like the U.S., Iceland, and France. This article is based on three theoretical frameworks: collaborative governance, social capital, and the sharing economy. In Iran, challenges like lack of transparency and unclear frameworks for crowdfunding hinder the effective implementation of this model. It is suggested to combine the PPP model with crowdfunding, create digital platforms for citizen participation, and offer financial incentives for small-scale investors. The conclusion emphasizes that democratizing urban projects is an innovative and effective approach for achieving sustainable urban development.

Cite this article: Nasr Esfahani, R. (2025). Popularizing Urban Capital Projects: A Participatory Economics Approach to Enhancing Public Participation and Achieving Sustainable Growth in Metropolitan Areas. *Urban Development Policy Making*, 2 (2), 141-157. DOI: <http://doi.org/10.22034/judpm.2025.512640.1020>

© Reza Nasr Esfahani
DOI: <http://doi.org/10.22034/judpm.2025.512640.1020>

Introduction

Urbanization and fiscal constraints have made traditional government-led development models insufficient. In response, public-private partnerships and collaborative governance have emerged as alternative approaches to manage complexity and promote sustainability. This paper investigates how such models can improve urban infrastructure and service provision. Theoretical perspectives from governance, trust-building, and civic engagement provide the conceptual foundation. The aim is to understand the institutional factors that drive successful collaboration in urban contexts.

Methodology

The research employs a qualitative meta-analysis of scholarly literature and international reports from organizations such as the OECD and World Bank. It also includes case-based evidence from cities employing PPPs in transportation, housing, and environmental sectors. Key evaluation criteria include

stakeholder engagement, transparency, long-term financing, and risk-sharing mechanisms. Supplementary sources, such as government reports and urban planning documents, were also analyzed to enrich the findings.

Results

The study finds that cities with strong institutional frameworks and civic trust are more likely to succeed in implementing PPPs. Collaborative governance contributes to improved project accountability, citizen satisfaction, and resource efficiency. Case studies from Europe and developing nations reveal that integrated planning, legal clarity, and innovation drive performance. However, risks remain, especially where regulatory capacity or political commitment is weak.

Conclusion

Public-private partnerships and collaborative governance models offer promising solutions to the challenges of urban growth and sustainability. When designed with transparency, inclusiveness, and long-term vision, they can significantly enhance urban resilience and service quality. Policymakers must focus on building trust, ensuring accountability, and aligning stakeholder interests. Continued research and adaptive policy frameworks will be essential to scale successful practices globally.

مردمی سازی پروژه های سرمایه ای شهری: تحولی برای افزایش مشارکت عمومی و تحقق رشد پایدار در کلان شهرها

رضا نصر اصفهانی

دانشیار اقتصاد شهری دانشگاه هنر اصفهان. رایانامه: R.nasr@aui.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰

کلیدواژه:

پروژه های سرمایه ای شهری،

توسعه پایدار،

مشارکت عمومی،

مردمی سازی.

مشارکت جمعی در تعریف و اجرای پروژه های سرمایه ای شهری، یکی از روش های تجربه شده برای افزایش کارآمدی، شفافیت و تحقق توسعه پایدار است. این مقاله با بررسی تجربیات جهانی به صورت مروری و تحلیل نمونه هایی از سایر کشورها، نقش مشارکت جمعی در تحقق پروژه های عمومی خصوصی شهری را بررسی کرده است. پروژه های سرمایه ای شهری یکی از ابزارهای توسعه پایدار در کلان شهرها محسوب می شود. با این حال، فرایند تصمیم گیری و اجرای این پروژه ها بیشتر به صورت متمرکز و بدون مشارکت جمعی شهروندان انجام می شود. مردمی سازی این پروژه ها، شامل افزایش شفافیت، تقویت مشارکت جمعی و گسترش الگوهای تأمین مالی مشارکتی - جمعی است و به بهبود کارایی، پذیرش اجتماعی و پایداری مالی این طرح ها منجر می شود. در بررسی چالش ها و فرصت های اجرای این رویکرد، نقش قوانین و مقررات خاص و تعریف شفاف موضوع در قوانین و مقررات یکی از دلایل اصلی گسترش موضوع در کلان شهرهای کشورهای توسعه یافته بوده است. این موضوع به عنوان شرط لازم برای موفقیت پروژه ها تلقی می شود. می توان گفت که شرط کافی موضوع، وجود سرمایه اجتماعی است. حال با توجه به سه چالش محدودیت های بودجه ای، عدم اعتماد بین بخش های دولتی و خصوصی و ضعف در مشارکت مردمی با ترکیب سه نظریه حکمرانی مشارکتی، سرمایه اجتماعی و اقتصاد مشارکتی می توان راهکارهایی برای توسعه مدل های مردمی سازی با عنوان حکمرانی شبکه ای با سرمایه گذاری جمعی برای توسعه شهری پایدار ارائه داد.

استناد: نصر اصفهانی، رضا (۱۴۰۴). مردمی سازی پروژه های سرمایه ای شهری: تحولی برای افزایش مشارکت عمومی و تحقق رشد پایدار در کلان شهرها. *سیاستگذاری پیشرفت شهری*، ۲ (۲) ۱۴۱-۱۵۷.

DOI: <http://doi.org/10.22034/judpm.2025.512640.1020>

© رضا نصر اصفهانی

DOI: <http://doi.org/10.22034/judpm.2025.512640.1020>

۱. مقدمه

با رشد روزافزون جمعیت شهری و افزایش نیاز به توسعه زیرساخت‌های شهری، مدیریت شهری با چالش‌های متعددی در تأمین مالی و اجرای پروژه‌های سرمایه‌ای مواجه شده است. یکی از راهکارهای مؤثر در این زمینه، مردمی‌سازی پروژه‌های شهری است که موجب افزایش شفافیت، کاهش فساد، بهبود کیفیت اجرا و پذیرش اجتماعی این پروژه‌ها می‌شود [۱].

این موضوع در کلان‌شهرها به عنوان مراکز اقتصادی و اجتماعی جوامع، بستر احساس می‌شود. تأمین مالی زیرساخت‌های حمل‌ونقل، تأسیسات شهری و پروژه‌های زیست‌محیطی، پذیرش اجتماعی این پروژه‌ها و نااطمینانی به کارآمدی مدیریت از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی شهرداری‌ها در کلان‌شهرها است. راهکار پیشنهادشده بر اساس تجربه کشورهای، افزایش مشارکت عمومی و کاهش وابستگی به منابع مالی عمومی است. مفهوم «مردمی‌سازی» به عنوان رویکردی نوین در مدیریت پروژه‌های شهری، بر افزایش نقش شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری، تأمین مالی، و اجرای پروژه‌ها تأکید دارد. این مقاله به دنبال بررسی مفاهیم زیر است:

- بررسی مفهوم مردمی‌سازی پروژه‌های شهری و تأثیر آن بر توسعه پایدار
- تحلیل مدل‌های مختلف مشارکت عمومی در پروژه‌های سرمایه‌ای شهری
- بررسی مطالعات موردی از کشورهای مختلف
- ارائه راهکارهایی برای توسعه مدل‌های مردمی‌سازی در کلان‌شهرهای در حال توسعه

۲. مبانی نظری

مشارکت عمومی و خصوصی^۱ (PPP) یک مدل همکاری میان بخش عمومی (عمومی) و بخش خصوصی است که در آن هر دو طرف با هدف ارائه خدمات عمومی یا اجرای پروژه‌های زیرساختی در کنار یکدیگر عمل می‌کنند. این مدل معمولاً زمانی به کار می‌رود که بخش عمومی منابع کافی برای تأمین مالی و یا اجرایی کردن پروژه‌ها ندارد و بخش خصوصی می‌تواند با استفاده از منابع و تخصص خود، پروژه‌ها را به انجام رساند [۱]. در این مدل، مسئولیت‌ها و ریسک‌های مختلف بین دو طرف تقسیم می‌شود. بخش خصوصی معمولاً مسئولیت طراحی، تأمین مالی، ساخت و گاهی نیز مدیریت پروژه‌ها را به عهده می‌گیرد، در حالی که بخش عمومی نظارت بر پروژه را انجام داده و ممکن است به طور جزئی در تأمین منابع مالی یا ارائه تضمین‌های عمومی شرکت کند. در نهایت، هر دو طرف از منافع حاصل از پروژه بهره‌برداری می‌کنند [۲]. مزایای این مدل شامل بهینه‌سازی منابع، تسریع در اجرای پروژه‌ها و بهبود کیفیت خدمات است، اما از طرفی ممکن است چالش‌هایی همچون تقسیم ناعادلانه ریسک‌ها و وابستگی به سرمایه‌گذاران خصوصی برای بخش عمومی پیش آید [۳].

انواع مشارکت [۱۸]

در مشارکت عمومی و خصوصی، شراکت بین بخش خصوصی و عمومی به شکل‌های مختلفی صورت می‌گیرد. این شراکت‌ها به طور کلی بسته به سطح مشارکت و مسئولیت‌های هر طرف (دولت و بخش خصوصی) به دسته‌های مختلفی تقسیم می‌شود. در زیر انواع مختلف شراکت‌های PPP آورده شده است [۲]:

- شراکت تأمین مالی^۲: در این مدل، بخش خصوصی مسئول تأمین مالی، طراحی، ساخت، و بهره‌برداری از پروژه است. پس از مدت زمان معین (که معمولاً بر اساس قرارداد است)، مالکیت پروژه به بخش عمومی منتقل می‌شود.
- شراکت تأمین مالی و بهره‌برداری^۳: بخش خصوصی نه تنها مسئول تأمین مالی، طراحی و ساخت پروژه است، بلکه مالکیت کامل پروژه را نیز حفظ می‌کند و به مدت طولانی بهره‌برداری می‌کند. دولت در این مدل کمتر درگیر است.

۱. PPP مخفف «Public-Private Partnership» به معنای مشارکت عمومی و خصوصی است. این مدل همکاری، اشاره به یک شراکت است که در آن بخش عمومی و بخش خصوصی با هدف اجرای پروژه‌های عمومی یا ارائه خدمات مشترک همکاری می‌کنند.

2. Build-Operate-Transfer - BOT
3. Build-Own-Operate - BOO

- شراکت اجاره و بهره‌برداری^۱: بخش خصوصی پروژه‌ای را که توسط دولت ساخته شده است، اجاره می‌کند و بهره‌برداری از آن را به عهده می‌گیرد. پس از مدت زمان تعیین شده، کنترل و مالکیت پروژه به دولت بازمی‌گردد.
 - شراکت ساخت و بهره‌برداری^۲: بخش خصوصی مسئول طراحی، ساخت و بهره‌برداری از پروژه است، مالکیت پروژه پس از تکمیل به دولت منتقل می‌شود. دولت هزینه ساخت را تأمین می‌کند و بخش خصوصی مسئول بهره‌برداری و نگهداری است.
 - شراکت تقسیم درآمد^۳: بخش خصوصی و عمومی درآمد حاصل از پروژه را به طور مشترک تقسیم می‌کنند. این نوع شراکت معمولاً در پروژه‌هایی که قابلیت تولید درآمد دارد.
 - شراکت تأمین منابع^۴: بخش خصوصی پروژه را می‌سازد و سپس، آن را به دولت منتقل می‌کند تا دولت مسئول بهره‌برداری از پروژه باشد.
 - شراکت تأمین منابع و نگهداری^۵: بخش خصوصی مسئول ساخت، نگهداری و بهره‌برداری از پروژه است. این نوع شراکت برای پروژه‌هایی مناسب است که به نگهداری و تعمیرات منظم نیاز دارند.
- مردمی‌سازی به معنای افزایش نقش مردم در تصمیم‌گیری، طراحی، تأمین مالی، و نظارت بر اجرای پروژه‌های شهری است. این مفهوم می‌تواند شامل فرایندهای مشارکت عمومی، الگوهای سرمایه‌گذاری جمعی، و سازوکارهای شفافیت و پاسخ‌گویی در مدیریت شهری باشد [۴].

نظریه حکمرانی مشارکتی^۶

- بر همکاری میان دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی تأکید دارد و به دنبال مشارکت ذی‌نفعان مختلف در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای سیاست‌ها است [۱]. این نظریه بر این باور است که برای دستیابی به توسعه پایدار، نیازمند تعامل و هماهنگی میان بخش‌های مختلف جامعه است. لذا ویژگی‌های زیر را می‌توان برای آن ارائه داد [۴]:
- مشارکت چندبخشی: حضور هم‌زمان دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی در فرایند تصمیم‌گیری.
 - شفافیت و پاسخ‌گویی: دسترسی آزاد به اطلاعات و امکان نظارت بر عملکرد سیاست‌ها.
 - توافق جمعی: فرایندهای تصمیم‌گیری مبتنی بر اجماع میان ذی‌نفعان.
 - انعطاف‌پذیری و یادگیری سازمانی: سیاست‌گذاری بر اساس تجربه و بازخورد مستمر.
 - اعتماد و تعامل سازنده: ایجاد فضای گفت‌وگو میان بازیگران مختلف برای حل تعارض‌ها.
- همچنین، می‌توان تصور کرد که کاربردهای حکمرانی مشارکتی در موارد زیر مؤثرتر از سایر ساختارها است [۴].
- مدیریت شهری: در سیاست‌های مدیریت کلان‌شهری، از این رویکرد برای بهبود مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی شهری استفاده می‌شود [۵].
 - محیط زیست و توسعه پایدار: همکاری دولت و بخش خصوصی برای مدیریت منابع طبیعی و کاهش آلودگی.
 - اقتصاد و سرمایه‌گذاری: مشارکت عمومی - خصوصی در توسعه زیرساخت‌ها و افزایش بهره‌وری اقتصادی.

نظریه سرمایه اجتماعی^۷

بر اهمیت اعتماد، شبکه‌های اجتماعی و همکاری‌های مردمی در توسعه اجتماعی و اقتصادی تأکید دارد [۶]. این نظریه معتقد است که ارتباطات اجتماعی قوی میان افراد و نهادها، زمینه را برای همکاری، کاهش هزینه‌های مبادله و افزایش کارایی در

1. Lease-Operate-Transfer - LOT
 2. Design-Build-Operate - DBO
 3. Revenue-Sharing
 4. Build-Transfer-Operate - BTO
 5. Build-Maintain-Operate - BMO
 6. Collaborative Governance
 7. Social Capital Theory

اجرای سیاست‌ها و پروژه‌ها فراهم می‌کند. در حوزه مشارکت عمومی - خصوصی، سرمایه اجتماعی نقش کلیدی در موفقیت پروژه‌ها، افزایش اعتماد میان بخش خصوصی و عمومی، و جلب حمایت شهروندان دارد. در یک چارچوب PPP، همکاری میان دولت، سرمایه‌گذاران خصوصی و جامعه مدنی، نیازمند سطح بالایی از سرمایه اجتماعی است تا تضادهای احتمالی کاهش یابد و فرایند اجرا تسهیل شود [۷]. می‌توان با استفاده از این نظریه، معیارهایی برای سرمایه اجتماعی در مدل‌های سرمایه‌گذاری عمومی خصوصی به شرح زیر تعریف کرد [۸].

- اعتماد: سرمایه اجتماعی اعتماد میان دولت، بخش خصوصی و شهروندان را تقویت می‌کند. در پروژه‌های PPP، اعتماد متقابل، خطرات مربوط به قراردادهای بلندمدت را کاهش داده و انگیزه‌های همکاری را افزایش می‌دهد.
- شبکه‌های اجتماعی^۲: شبکه‌های قوی میان ذی‌نفعان مختلف، فرصت‌هایی برای تبادل دانش و اطلاعات فراهم می‌کند و امکان حل تعارض‌ها را افزایش می‌دهد. ارتباطات غیررسمی و تعاملات بلندمدت، سبب انعطاف‌پذیری بیشتر در مدیریت پروژه‌های PPP می‌شود [۶].
- هنجارهای همکاری و تعهد اجتماعی^۳: همکاری اجتماعی و مشارکت عمومی در نظارت بر پروژه‌های PPP، شفافیت و پاسخ‌گویی را افزایش می‌دهد. جوامعی که دارای هنجارهای قوی برای همکاری هستند، احتمال بیشتری برای موفقیت در اجرای پروژه‌های مشارکتی دارند [۶].
- همچنین، می‌توان مواردی از کاربرد سرمایه اجتماعی در پروژه‌های PPP به گونه‌ای که به موفقیت بیشتر پروژه‌ها منجر شود ارائه داد [۹].

- زیرساخت‌های شهری و حمل‌ونقل: پروژه‌های مشارکتی مانند ساخت خطوط مترو و ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی، نیازمند مشارکت فعال مردم برای پذیرش و استفاده مؤثر از این زیرساخت‌ها است. اعتماد و تعامل مستمر بین دولت و شهروندان، حمایت عمومی از پروژه را تقویت می‌کند [۱].
- مدیریت منابع آب و محیط زیست: در مدل‌های PPP مربوط به تصفیه آب، انرژی‌های تجدیدپذیر و مدیریت پسماند، اعتماد میان نهادهای عمومی، بخش خصوصی و شهروندان برای موفقیت پروژه ضروری است. سرمایه اجتماعی، شکاف میان سیاست‌گذاران و ذی‌نفعان محلی را کاهش می‌دهد [۱].
- سرمایه‌گذاری در بهداشت و درمان: در کشورهای درحال توسعه، مدل‌های PPP در حوزه بهداشت عمومی مانند ساخت بیمارستان‌های مشارکتی، به‌شدت به اعتماد عمومی و همکاری اجتماعی وابسته‌اند. اگر شهروندان نسبت به شفافیت پروژه بی‌اعتماد باشند، مشارکت آن‌ها در استفاده از خدمات کاهش می‌یابد [۱].
- در نبود شبکه‌های اجتماعی کارآمد و تعهدات اجتماعی قوی، اجرای این پروژه‌ها با موانع جدی مواجه خواهد شد. برای بهبود حکمرانی مشارکتی، دولت‌ها باید به تقویت سرمایه اجتماعی از طریق شفافیت، پاسخ‌گویی و افزایش مشارکت شهروندان توجه کنند [۱۰].

نظریه اقتصاد مشارکتی^۴

این نظریه بر به‌کارگیری مدل‌های نوین تأمین مالی، اشتراک منابع و تعامل مستقیم میان بازیگران اقتصادی تأکید دارد. مشارکت عمومی و ابزارهای دیجیتال می‌تواند راهکارهای جایگزینی برای تأمین مالی پروژه‌های شهری ارائه دهند و از وابستگی به منابع دولتی بکاهند. مفهوم تأمین مالی جمعی^۵ (استفاده از بسترهای دیجیتال برای جذب سرمایه از شهروندان برای تأمین مالی پروژه‌های شهری) راهکار مؤثری در پروژه‌های PPP برای توسعه زیرساخت‌های شهری با مشارکت فعال شهروندان ایجاد کرده است [۱۱].

ابعاد کلیدی اقتصاد مشارکتی در توسعه شهری بر پایه ۳ اصل استوار است [۱۲]:

1. Trust
2. Social Networks
3. Norms of Reciprocity & Civic Engagement
4. Collaborative Economic Theory
5. Crowdfunding

تأمین مالی جمعی و شهرهای هوشمند: مدل‌های تأمین مالی جمعی این امکان را فراهم می‌کند که شهروندان در پروژه‌های زیرساختی مانند انرژی‌های تجدیدپذیر، حمل‌ونقل عمومی و فضاهای سبز مشارکت مالی داشته باشند. نمونه‌های موفق در شهرهای آمستردام و بارسلونا نشان داده است که استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال می‌تواند سرمایه‌گذاری محلی را تقویت کند و وابستگی به بودجه‌های دولتی را کاهش دهد [۱۱].

نقش مشارکت عمومی - خصوصی در توسعه شهری: مدل PPP در ترکیب با ابزارهای اقتصاد مشارکتی، باعث افزایش اعتماد عمومی و بهره‌وری اقتصادی در پروژه‌های شهری می‌شود. نمونه‌هایی مانند سرمایه‌گذاری مردمی در ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی و پروژه‌های انرژی خورشیدی در شهرهای اروپایی نشان داده است که مدل‌های ترکیبی PPP و تأمین مالی جمعی می‌توانند به توسعه پایدار شهری کمک کنند [۶].

تأثیر اقتصاد مشارکتی بر عدالت اجتماعی و شهری: اقتصاد مشارکتی باعث می‌شود گروه‌های مختلف اجتماعی در فرایند توسعه شهری مشارکت فعال داشته باشند. پروژه‌های شهری که با سرمایه‌های خرد شهروندان تأمین مالی می‌شوند، احساس تعلق اجتماعی و مسئولیت‌پذیری شهری را تقویت می‌کنند [۶].

به عنوان نمونه، می‌توان به پروژه «SolarCity» در نیویورک اشاره کرد. این پروژه از شهروندان برای سرمایه‌گذاری در نیروگاه‌های خورشیدی دعوت کرد. این پروژه با تلفیق PPP با تأمین مالی جمعی، به جذب هزاران نفر از مردم برای مشارکت منجر شد [۱۵]. مدل «Lumo» در فرانسه: یک پلتفرم تأمین مالی جمعی در زیرساخت‌های سبز و انرژی‌های تجدیدپذیر بود. که با مشارکت دولت فرانسه، به عنوان نمونه موفق از ترکیب PPP و تأمین مالی جمعی شناخته می‌شود [۸]. پروژه «Better Reykjavik» در ایسلند، یک پلتفرم دیجیتال ایجاد شد و به شهروندان اجازه داد برای پروژه‌های شهری رأی دهند و ایده‌های جدید ارائه دهند [۱۵]. این مدل باعث افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی در سیاست‌گذاری شهری شد. در مجموع، می‌توان گفت که نظریه اقتصاد مشارکتی با ترکیب ابزارهای دیجیتال می‌تواند فرایندهای تأمین مالی شهری را متحول کند. این رویکرد نه تنها هزینه‌های دولت را کاهش می‌دهد، بلکه موجب افزایش شفافیت، اعتماد عمومی و مشارکت مردمی در توسعه پایدار شهری می‌شود.

۳. بررسی تجربیات ایران و جهان

در بررسی تجربیات جهانی در هر یک از کشورها نمونه‌های زیادی از اجرای پروژه‌های موفق می‌توان پیدا کرد که در جدول ۱ برخی مورد بررسی قرار گرفته است [۵]. می‌توان گفت که علت انتخاب نمونه‌ها چند شاخص کلیدی بوده است که بر اساس امتیازدهی پروژه‌هایی که امتیاز بالاتر از میانگین داشتند انتخاب شدند. داده‌های جدول ۱ نشان می‌دهد چگونه بخش‌های عمومی و خصوصی در کنار مشارکت جمعی می‌توانند با همکاری یکدیگر به اهداف بزرگ و مؤثر دست یابند. استفاده از توان بخش خصوصی به دلایل زیر در راستای توسعه پایدار مهم است:

تأمین منابع مالی افزایش ظرفیت مالی: بخش خصوصی با تأمین منابع مالی از طریق سرمایه‌گذاری‌های داخلی یا بین‌المللی، به دولت کمک می‌کند تا پروژه‌ها را سریع‌تر و بدون افزایش بدهی‌های عمومی اجرا کند.

تخصص و نوآوری و مدیریت پروژه: شرکت‌های خصوصی معمولاً تجربه بیشتری در مدیریت پروژه‌های بزرگ دارند، که می‌تواند به اجرای مؤثرتر پروژه‌ها کمک کند.

کاهش ریسک‌های مالی: با تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، بخش خصوصی می‌تواند مدیریت منابع و زمان را به طور مؤثرتری انجام دهد، در حالی که بخش عمومی همچنان نظارت دارد.

افزایش کارایی و سرعت: بخش خصوصی می‌تواند پروژه‌ها را سریع‌تر و با کارایی بالاتر به نتیجه برساند، زیرا آن‌ها انگیزه‌های اقتصادی برای انجام پروژه‌ها به‌موقع دارند. این موضوع مخصوصاً در پروژه‌های زیرساختی که زمان و هزینه‌بر هستند، اهمیت دارد.

رشد اقتصادی و اشتغال: همکاری با بخش خصوصی می‌تواند به رشد اقتصادی در منطقه یا کشور کمک کند، چرا که با توسعه زیرساخت‌ها، تجارت و سرمایه‌گذاری در آن منطقه افزایش می‌یابد.

بخش عمومی تمرکز بر سیاست‌گذاری و نظارت: دولت‌ها می‌توانند به جای مدیریت مستقیم پروژه‌های پیچیده، به سیاست‌گذاری، نظارت و تنظیم مقررات بپردازند. این کمک می‌کند که منابع انسانی عمومی به جای درگیر شدن در مدیریت روزمره پروژه‌ها، به وظایف کلیدی خود بپردازند.

تحقق اهداف پایدار: بخش خصوصی در برخی پروژه‌ها می‌تواند تأمین مالی و توسعه زیرساخت‌های پایدار (مانند انرژی‌های تجدیدپذیر، حمل‌ونقل سبز و...) را فراهم کند. این بخش می‌تواند پروژه‌هایی را طراحی کند که به لحاظ محیط زیستی یا اقتصادی در بلندمدت پایدار باشند.

ارائه خدمات بهتر به مردم: بهبود کیفیت خدمات عمومی و افزایش بهره‌وری در ارائه خدمات و مشارکت بخش خصوصی در پروژه‌های PPP می‌تواند کیفیت خدمات عمومی را بهبود بخشد، زیرا بخش خصوصی معمولاً انگیزه‌های زیادی برای ارائه خدمات بهتر، سریع‌تر و با هزینه کمتر دارد.

جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی: بخش خصوصی قادر است سرمایه‌گذاری‌های خارجی را جذب کند که می‌تواند در تأمین منابع مالی برای پروژه‌های بزرگ کمک کند. این سرمایه‌گذاری‌ها می‌توانند از کشورهای مختلف یا از طریق بازارهای مالی بین‌المللی تأمین شوند.

بهبود اعتبار عمومی: این پروژه‌ها می‌توانند نشان‌دهنده توانایی دولت در جذب سرمایه‌گذاری و اجرای پروژه‌های بزرگ و مهم باشد.

جدول ۱. بررسی نمونه‌های موفق پروژه‌های مشارکت عمومی و خصوصی بر اساس نظریه اقتصاد مشارکتی (میلیون دلار) [۶]

نام پروژه	شروع ساخت	کل سرمایه	نقش بخش خصوصی	دست‌آوردها
	بهره‌برداری	جذب سرمایه	منافع بخش خصوصی	
متروی لندن	۲۰۰۳	۲۰,۰۰۰	تأمین منابع مالی برای توسعه و نگهداری مترو. مدیریت بهره‌برداری و خدمات مترو.	استفاده از تکنولوژی‌های نوین برای بهبود خدمات. کاهش هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری. بهبود کیفیت حمل‌ونقل عمومی در لندن.
	۲۰۱۰	۱۰,۰۰۰	درآمد از بهره‌برداری مترو. افزایش تقاضا و استفاده از خدمات حمل‌ونقل. دسترسی به بازار حمل‌ونقل عمومی	
سد تری گوریجس در چین	۱۹۹۴	۴۰,۰۰۰	سرمایه‌گذاری در مراحل ساخت و مدیریت پروژه. بهره‌برداری از انرژی تولیدی.	تأمین نیاز انرژی برای میلیون‌ها نفر. کنترل سیلاب‌ها و بهبود شرایط کشاورزی. ظرفیت عظیم ذخیره‌سازی آب.
	۲۰۱۲	۱۵,۰۰۰	بازگشت سرمایه از طریق فروش انرژی و همکاری‌های تجاری. بهره‌برداری از قراردادهای طولانی‌مدت و تأمین انرژی پایدار.	
بزرگراه ۴۰۷ در کانادا	۱۹۹۹	۱,۵۰۰	ساخت و بهره‌برداری از بزرگراه. مدیریت و نگهداری جاده‌ها و زیرساخت‌های آن.	استفاده از سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی. کاهش ترافیک و تسهیل حمل‌ونقل در بهبود مدیریت ترافیک با استفاده از تکنولوژی.
	۲۰۰۱	۱,۲۰۰	درآمد از عوارض جاده‌ای. درآمد حاصل از قراردادهای بلندمدت بهره‌برداری و نگهداری.	
ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی در هلند	۲۰۱۰	۵۰۰	تأمین و نصب ایستگاه‌های شارژ. مدیریت و نگهداری ایستگاه‌ها.	گسترش سریع ایستگاه‌های شارژ در سطح کشور. کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی و حمایت از حمل‌ونقل سبز.
	۲۰۲۰	۳۰۰	درآمد از ارائه خدمات شارژ به خودروهای برقی. افزایش تقاضا برای خودروهای برقی و تسهیل حمل‌ونقل سبز.	

ادامه جدول ۱.

نام پروژه	شروع ساخت	کل سرمایه	نقش بخش خصوصی	دست آوردها
	بهره برداری	جذب سرمایه	منافع بخش خصوصی	
بزرگراه شرق به غرب آمریکا	۱۹۹۸	۱۰,۰۰۰	ساخت و بهره برداری از جاده ها. مدیریت و نگهداری	بهبود مسیرهای حمل و نقل بین شهری. کاهش زمان سفر و افزایش ایمنی جاده ها. کاهش ترافیک در مناطق شهری.
	۲۰۰۵	۵,۰۰۰	درآمد از عوارض جاده ای و خدمات دیگر. کاهش هزینه های حمل و نقل برای بخش خصوصی و تسهیل انتقال کالاها و خدمات.	
ورزشگاه های جام جهانی ۲۰۲۲ در قطر	۲۰۱۶	۸,۰۰۰	طراحی، ساخت و مدیریت ورزشگاه ها. تأمین خدمات زیرساختی و فناوری.	توسعه زیرساخت های ورزشی و ایجاد فرصت های گردشگری. جذب سرمایه گذاری خارجی و حقوق تلویزیونی. سود از فروش بلیت، اجاره و حقوق رسانه ای.
	۲۰۲۲	۴,۰۰۰	جذب سرمایه گذاری خارجی و درآمد از تماشاگران و سود از فروش بلیت، اجاره و حقوق رسانه ای.	
آسمان خراش های برج تجارت جهانی در نیویورک	۲۰۰۱	۴,۰۰۰	ساخت و نوسازی برج ها و مراکز تجاری. مدیریت پروژه های بازسازی.	بازسازی و بهبود وضعیت امنیتی و اقتصادی پس از حملات ۱۱ سپتامبر. همکاری مؤثر بخش عمومی و خصوصی برای بازسازی مناطق آسیب دیده.
	۲۰۱۴	۲,۵۰۰	درآمد از اجاره املاک و خدمات تجاری. ارتقای اعتبار برند و ایجاد فرصت های تجاری جدید در مناطق مختلف.	
پارک های ملی در نیویورک	۲۰۰۵	۱۰۰	طراحی و ساخت زیرساخت های توریستی. تأمین خدمات گردشگری و مدیریت منابع طبیعی.	حفظ و توسعه مناطق حفاظت شده و جاذبه های گردشگری. مشارکت فعال بخش خصوصی در مدیریت و نگهداری پارک ها.
	۲۰۱۵	۶۰	درآمد از فروش بلیت و خدمات مرتبط	
گسترش مترو مسکو	۲۰۱۰	۵,۰۰۰	توسعه و گسترش شبکه مترو. مدیریت بهره برداری و نگهداری.	گسترش سریع و به روز سازی شبکه مترو. بهبود حمل و نقل عمومی و کاهش ترافیک در مسکو.
	۲۰۱۹	۲,۵۰۰	درآمد از فروش بلیت و اشتراک ها. بهره برداری از قراردادهای بلندمدت نگهداری و خدمات.	
بزرگراه های آزاد در هند (Expressways in India)	۲۰۰۰	۴,۰۰۰	ساخت و بهره برداری از بزرگراه ها. مدیریت و نگهداری جاده ها.	تسهیل حمل و نقل بین شهری و کاهش ترافیک. حمایت از رشد اقتصادی و افزایش ارتباطات بین المللی.
	۲۰۰۷	۲,۰۰۰	سود از عوارض جاده ای و افزایش ترافیک جاده ای. کاهش هزینه های حمل و نقل و تسهیل تجارت داخلی.	
سیستم مدیریت آب در سنگاپور	۲۰۰۲	۳,۰۰۰	طراحی و ساخت زیرساخت های آب و فاضلاب. مدیریت بهره برداری و خدمات تصفیه آب	بهبود مدیریت منابع آبی و کاهش مصرف آب. استفاده از فناوری های نوین در تصفیه و توزیع
	۲۰۱۲	۱,۵۰۰	درآمد از فروش خدمات تصفیه آب فاضلاب. بهبود اعتبار برند و گسترش ظرفیت ها.	
شارژر های سریع خودرو های برقی در آلمان	۲۰۱۵	۲۰۰	تأمین و نصب ایستگاه های شارژ سریع. مدیریت و نگهداری ایستگاه ها.	تسهیل استفاده از خودرو های برقی و کاهش وابستگی به سوخت های فسیلی. گسترش سریع ایستگاه های شارژ در سراسر کشور.
	۲۰۲۰	۱۲۰	درآمد از خدمات شارژ خودرو کمک به توسعه شبکه خودرو های برقی و بهره برداری از روند جهانی به سمت حمل و نقل سبز.	
پروژه انرژی خورشیدی در دبی	۲۰۱۳	۵,۰۰۰	طراحی، ساخت، بهره برداری و مدیریت از پروژه های انرژی خورشیدی	استفاده از انرژی تجدید پذیر و کاهش هزینه ها. پایداری محیط زیستی و زیرساخت های انرژی.
	۲۰۲۰	۳,۵۰۰	درآمد از فروش انرژی و قراردادهای بلندمدت تأمین انرژی.	

ادامه جدول ۱.

نام پروژه	شروع ساخت	کل سرمایه	نقش بخش خصوصی	دستاوردها
	بهره‌برداری	جذب سرمایه	منافع بخش خصوصی	
پروژه توسعه کانال سوئز در مصر	۲۰۱۴	۸,۰۰۰	سرمایه‌گذاری و توسعه کانال سوئز. بهره‌برداری و مدیریت ترافیک کانال.	افزایش ظرفیت کانال و تسهیل حمل‌ونقل جذب سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی و توسعه منطقه.
	۲۰۱۶	۴,۰۰۰	حق عبور کشتی‌ها و تجارت بین‌المللی. بهره‌برداری از افزایش ظرفیت حمل‌ونقل دریایی و رشد اقتصادی	
سیستم آب و فاضلاب در تونس	۲۰۱۰	۵۰۰	طراحی و ساخت زیرساخت‌های آب و فاضلاب. مدیریت و نگهداری سیستم‌های توزیع آب و جمع‌آوری فاضلاب.	بهبود کیفیت آب و فاضلاب شهری. گسترش دسترسی به خدمات بهداشتی و محیط زیستی.
	۲۰۱۴	۳۰۰	درآمد از تأمین خدمات آب و فاضلاب به مناطق مختلف. کاهش هزینه‌های انرژی و بهبود وضعیت بهداشتی.	
پروژه بزرگراه‌های آزاد در برزیل	۲۰۰۵	۳,۰۰۰	ساخت و بهره‌برداری از بزرگراه‌ها. مدیریت و نگهداری مسیرها.	توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل برای حمایت از رشد اقتصادی. کاهش ترافیک و بهبود شرایط سفرهای جاده‌ای در کشور.
	۲۰۱۰	۱,۵۰۰	درآمد از عوارض جاده‌ای. تسهیل حمل‌ونقل و کاهش هزینه‌های جاده‌ای	
پروژه مترو در سائو پائولو	۲۰۰۶	۱۰,۰۰۰	طراحی، ساخت و بهره‌برداری از پروژه مترو. مدیریت نگهداری و به‌روزرسانی شبکه مترو.	توسعه و به‌روزرسانی شبکه حمل‌ونقل در سائو پائولو. کاهش ترافیک و تسهیل سفرهای شهری.
	۲۰۱۴	۶,۰۰۰	درآمد از فروش بلیت و اشتراک‌های بلندمدت. سود از همکاری‌های تجاری و ارائه خدمات اضافی به مسافران	

جدول ۲. بررسی نمونه‌های موفق پروژه‌های مشارکت عمومی و خصوصی در ایران [۱۳]

پروژه	منافع تعریف‌شده	بستر قانونی
آزادراه تهران - شمال	بازگشت سرمایه بالا از عوارض تردد فرصت رشد بلندمدت توسعه زیرساخت‌ها و ایجاد اعتبار در پروژه‌های مشابه	قانون مشارکت عمومی و خصوصی (۱۳۹۰) قانون برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قانون مدیریت حمل‌ونقل و ترافیک
پروژه متروی تهران	سرمایه‌گذاری بلندمدت و پایدار دریافت حمایت‌های عمومی دسترسی به بازار بزرگ مسافران مترو	قانون برنامه پنج‌ساله توسعه قانون استفاده بهینه از منابع انرژی قانون حمایت از حمل‌ونقل ریلی
نیروگاه سیکل ترکیبی توس	درآمد ثابت از فروش برق پایدار بودن بازار انرژی بازدهی بالا و جذب سرمایه برای بخش خصوصی	قانون بهره‌برداری از منابع انرژی قانون حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی قانون انرژی‌های تجدیدپذیر
بیمارستان خصوصی شریعتی تهران	درآمد از خدمات درمانی و امکانات بیمارستان فرصت‌های تجاری اضافی اعتبار در صنعت بهداشت و درمان	قانون خدمات بهداشتی و درمانی قانون تأسیس و اداره بیمارستان‌ها و مراکز درمانی قانون خصوصی‌سازی
پروژه تولید برق از انرژی‌های تجدیدپذیر	درآمد از فروش برق مشوق‌های مالیاتی و تسهیلات عمومی تصویر مثبت محیط زیستی و ارتقای برند	قانون انرژی‌های تجدیدپذیر (۱۳۸۹) قانون حمایت از سرمایه‌گذاری در پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر قانون سرمایه‌گذاری خارجی
پایانه مسافری جنوب تهران	درآمد از عوارض و خدمات ایجاد مشاغل و توسعه کسب‌وکارهای جانبی حمایت‌های عمومی در تأمین زیرساخت‌ها	قانون حمل‌ونقل مسافر قانون توسعه حمل‌ونقل عمومی قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
نیروگاه‌های گازی	درآمد از فروش برق تسهیلات مالی عمومی پایدار و بازدهی بالا در درآمد	قانون مدیریت انرژی و نیروگاه‌های گازی قانون تأسیس و بهره‌برداری از نیروگاه‌های گازی قانون حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش انرژی
پایانه‌های مسافری بندر عباس	درآمد از عوارض و خدمات فرصت‌های تجاری اضافی در بندر دسترسی به بازار بزرگ تجاری بین‌المللی	قانون حمل‌ونقل دریایی و بندری قانون حمایت از سرمایه‌گذاری در بندر قانون برنامه ششم توسعه

جدول ۳. بررسی برخی از پروژه های ناموفق و دلایل عدم تحقق (میلیون دلار) [۵]

پروژه	سرمایه گذاری	شروع	توقف	پیشرفت	دلایل عدم تحقق
متروی ریاض	۵,۰۰۰	۲۰۱۴	۲۰۲۰	۷۰٪	مشکلات مدیریتی، تأخیرات اجرایی
حمل و نقل جاده ای فرانسه	۳,۵۰۰	۱۹۹۸	۲۰۰۵	۵۰٪	هزینه های بالا، ضعف در مدیریت
بیمارستان های خصوصی فیلیپین	۱,۳۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۶۰٪	فساد، مشکلات مالی
سد نیل در اتیوپی	۴,۲۰۰	۲۰۰۹	۲۰۱۶	۶۵٪	مشکلات سیاسی، تأمین منابع مالی
آبرسانی بنگلادش	۷۰۰	۲۰۰۸	۲۰۱۳	۴۰٪	مشکلات مالی، فساد
حمل و نقل در آفریقای جنوبی	۲,۵۰۰	۲۰۰۲	۲۰۱۰	۵۵٪	ضعف در نظارت، مشکلات اجرایی
متروی کاکاتا اندونزی	۳,۰۰۰	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۷۵٪	مشکلات مالی، اختلافات حقوقی
نیروگاه برق کلمبیا	۱,۵۰۰	۲۰۰۷	۲۰۱۲	۸۰٪	مشکلات ارزیابی ریسک ها
ساخت مترو لاس وگاس	۲,۲۰۰	۲۰۰۶	۲۰۱۱	۵۰٪	مشکلات مالی، کسری بودجه
حمل و نقل در هند	۱,۰۰۰	۲۰۰۳	۲۰۰۸	۶۰٪	فساد، مشکلات مدیریتی
بزرگراه در مکزیک	۲,۸۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۷	۷۰٪	مشکلات حقوقی، عدم همکاری
بهداشت و درمان آفریقا	۱,۱۰۰	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۶۵٪	کمبود نظارت، فساد
حمل و نقل شهری در برزیل	۳,۳۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۳	۶۰٪	مشکلات مالی، تأخیر در اجرایی سازی
سد در بنگلادش	۱,۸۰۰	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۵۰٪	مشکلات سیاسی، فساد
بزرگراه در ترکیه	۲,۰۰۰	۲۰۰۷	۲۰۱۲	۶۰٪	مشکلات نظارتی، تأخیر در قراردادها
بزرگراه در تانزانیا	۸۰۰	۲۰۰۸	۲۰۱۳	۴۵٪	مشکلات تأمین مالی، ضعف در همکاری
برق در مصر	۲,۰۰۰	۲۰۰۹	۲۰۱۴	۵۰٪	مشکلات ارزیابی ریسک، فشار اقتصادی
بیمارستانی در هند	۱,۵۰۰	۲۰۰۷	۲۰۱۲	۶۰٪	فساد، مشکلات نظارتی
متروی داکا بنگلادش	۱,۲۰۰	۲۰۱۲	۲۰۱۷	۵۵٪	مشکلات مالی، نوسانات اقتصادی

جدول ۴. بررسی برخی پروژه های همراه با تأخیرات در ایران و دلایل آن (میلیارد ریال) [۱۱]

پروژه	سرمایه	شروع	توقف	دلایل توقف
آزادراه تهران - شمال (بخش شمالی)	۴۵۰,۰۰۰	۱۳۹۰	۱۴۰۰	تأخیر در تأمین مالی، مشکلات محیط زیستی، کمبود منابع مالی، تأخیر در تکمیل پروژه و مشکلات بومی و اجتماعی
پروژه متروی اصفهان	۳۰,۰۰۰	۱۳۹۲	۱۳۹۸	مشکلات تأمین مالی، نبود هماهنگی بین سازمان ها، تأخیر در تحویل تجهیزات و مشکلات فنی و اجرایی
نیروگاه سیکل ترکیبی یزد	۵۰,۰۰۰	۱۳۹۵	۱۴۰۲	مشکلات تأمین سوخت، کاهش تقاضای برق در دوران رکود اقتصادی، چالش های قانونی و اداری
بیمارستان خصوصی تهران	۲۰,۰۰۰	۱۳۹۴	۱۴۰۰	مشکلات مالی و بودجه ای، تأخیر در تکمیل پروژه، عدم تأمین زمین مناسب برای ساخت
انرژی های تجدیدپذیر	۳۰,۰۰۰	۱۳۹۶	۱۳۹۹	مشکلات در تأمین منابع مالی، رکود اقتصادی و کاهش تقاضا برای انرژی های تجدیدپذیر، مشکلات قانونی و اداری
پایانه مسافری جنوب تهران	۱۵,۰۰۰	۱۳۹۳	۱۳۹۹	مشکلات تأمین مالی، تأخیر در تکمیل پروژه، نبود هماهنگی بین بخش های مختلف
نیروگاه های گازی	۴۵,۰۰۰	۱۳۹۴	۱۴۰۱	نوسانات قیمت مواد اولیه، تأخیر در صدور مجوزهای قانونی، رکود اقتصادی و کاهش تقاضای انرژی
پایانه های مسافری بندر عباس	۲۵,۰۰۰	۱۳۹۵	۱۴۰۰	مشکلات در تأمین منابع مالی، کاهش تقاضای تجاری، مشکلات فنی و تأخیر در تکمیل پروژه

۴. تحلیل تجربیات

ابتدا بیشتر کشورها بر استفاده صرف از مشارکت عمومی خصوصی تأکید داشتند؛ به این معنا که برای مشارکت یک شرکت یا فرد انتخاب، قرارداد منعقد، پروژه شروع می شد. ولی با توجه به قوانین و مقررات و عدم شفافیت در بسیاری موارد پروژه ها با اختلافات گسترده نیمه تمام راه شد [۱۴]. به عنوان نمونه، در جدول ۳ برخی موارد قابل مشاهده است. دلایل مشترک برای شکست این پروژه ها:

- **ضعف در تقسیم ریسک‌ها:** در بسیاری از این پروژه‌ها، ریسک‌ها به طور نادرستی بین بخش عمومی و خصوصی تقسیم شده بود، بخش خصوصی بار سنگین‌تری از ریسک‌ها را متحمل شده است.
 - **نظارت ضعیف:** در پروژه‌های ناموفق، نظارت و ارزیابی دقیق پروژه‌ها به‌ویژه از سوی دولت، در بسیاری از موارد کافی نبوده است.
 - **مشکلات مالی و اقتصادی:** در اکثر این پروژه‌ها، مشکلات در تأمین منابع مالی یا نوسانات اقتصادی باعث ایجاد چالش‌هایی در تأمین بودجه و اجرای پروژه‌ها شد.
 - **تاخیرهای مدیریتی:** مشکلات مدیریتی و ناتوانی در پیاده‌سازی مناسب پروژه‌ها باعث تأخیر در بهره‌برداری و افزایش هزینه‌ها شد.
 - **موانع قانونی و فساد:** فساد و مشکلات حقوقی در بعضی از این پروژه‌ها منجر به ناکامی در اجرای آن‌ها شد [۶].
در بررسی دلایل شکست، چالش‌ها و مشکلات مختلفی را می‌توان مشاهده کرد. لذا در بازبینی روش‌های قراردادی و قوانین و مقررات در جهت کاهش ریسک عدم تحقق موضوع استفاده از توان مشارکت جمعی در کنار پروژه‌های مشارکت عمومی و خصوصی مطرح شد. این موضوع ضریب موفقیت را افزایش داد. به این دلیل که نظارت مؤثر عمومی و تقسیم و توزیع ریسک در کنار نظارت همگانی بر بخش عمومی به کاهش احتمال فساد در انتخاب بخش خصوصی منجر شد. همچنین، در تدوین و بازنویسی قوانین و مقررات براساس واژه‌های زیر تعاریف مشخص ارائه شد. لذا قبل از انعقاد قرارداد به طور مشخص برای چالش‌های زیر با توجه به تعریف ارائه‌شده راهکارهای اندیشیده شد [۱۴].
 - **مشکلات مالی:** این واژه نشان‌دهنده ضعف در ارزیابی منابع مالی و مدیریت مالی پروژه‌ها است.
 - **افزایش هزینه‌ها:** این واژه به‌خوبی نشان‌دهنده ناکامی در پیش‌بینی و کنترل هزینه‌ها طی مدت پروژه است.
 - **مشکلات مدیریتی:** این مشکل می‌تواند به دلیل نبود شفافیت یا تضاد منافع میان بخش خصوصی و عمومی باشد.
 - **نارضایتی عمومی:** این واژه به معنای عدم پاسخ‌گویی به نیازهای مردم و کمبود مشارکت عمومی اشاره دارد.
 - **مشکلات حقوقی و نظارتی:** این واژه به فقدان چارچوب‌های حقوقی و نظارتی مناسب اشاره دارد.
 - **اختلافات بین طرفین پروژه:** این واژه نشان‌دهنده تضاد منافع و عدم هماهنگی میان بخش خصوصی و عمومی است که مانع از پیشرفت پروژه‌ها می‌شود.
 - **فساد و عدم شفافیت:** این واژه به طور معمول به سوءاستفاده از منابع عمومی یا ضعف در نظارت بر قراردادهای اشاره دارد.
- در پروژه‌های مشارکت عمومی و خصوصی (PPP) که به مشکلات یا شکست منجر می‌شود، بخش خصوصی با زبان‌های زیادی مواجه می‌شود. این زبان‌ها معمولاً به دلایل مختلفی همچون مشکلات مالی، مدیریتی، سیاسی یا اجرایی به وجود می‌آید. با توجه به قوانین و مقررات بخش عمومی با چالش‌های زیادی جبران زیان‌های بخش خصوصی مواجه است. این موضوع به عدم اعتماد به پروژه‌های عمومی و خصوصی منجر شد [۱۵]. دولت‌ها با توجه به بار مالی، نارضایتی عمومی، فشارهای سیاسی و عدم توجه به رفاه عمومی از جبران کامل زیان سر باز می‌زنند. شرایط اقتصادی و سیاسی کشور و توان مالی نیز بر عدم جبران زیان در پروژه‌های بزرگ و استراتژیک مؤثر است [۱۵].
- در نهایت، این بررسی بیانگر این موضوع است که موفقیت در پروژه‌های PPP به ساختاری فراتر از مشارکت عمومی و خصوصی نیاز دارد. در ساختار جدید باید ارزیابی دقیق‌تر ریسک‌های مالی، شفافیت بیشتر در قراردادهای، مدیریت مؤثرتر، و مشارکت جمعی به طور مؤثر دیده شود. این موضوع همچنین در بازبینی قوانین و مقررات در کشورهای مختلف مورد توجه قرار گرفت. به عنوان نمونه، قوانین زیر در کشورها مبتنی بر استفاده از توان مشارکت جمعی در کنار مشارکت عمومی و خصوصی بازبینی شد [۱۶]:

انگلیس: قانون PFI: دهه ۱۹۹۰ به طور گسترده برای تأمین مالی پروژه های عمومی آغاز شد. این مدل به بخش خصوصی اجازه می دهد تا با سرمایه گذاری در پروژه های زیرساختی مانند بیمارستان ها و مدارس، خدمات را به دولت ارائه دهد. دولت بریتانیا برای نظارت بر این پروژه ها قوانین دقیقی دارد. این قوانین معمولاً شامل ارزیابی های منظم عملکرد و شفافیت در مورد هزینه ها و تأثیرات اجتماعی است [۱۶].

چین: قانون سرمایه گذاری خارجی: به طور گسترده از مدل های PPP برای پروژه های زیرساختی استفاده می کند، اما قوانین سرمایه گذاری خارجی در چین نقش مهمی ایفا می کنند. این کشور معمولاً قراردادهایی با شرکت های عمومی یا خصوصی محلی منعقد می کند [۱۱].

کانادا قانون مشارکت عمومی و خصوصی (PPP Act): کانادا مدل های PPP را تحت قوانین خاص در استان های مختلف از جمله اونتاریو استفاده می کند [۶].

قطر: قانون شرکتهای عمومی خصوصی (PPP Law): که بیشتر به ویژه در پروژه های بزرگ زیربنایی و ورزشی مانند پروژه های جام جهانی ۲۰۲۲ اعمال می شود.

هند: قانونی به نام «قانون همکاری های بخش خصوصی و عمومی» دارد که به توسعه پروژه های زیرساختی در حوزه های مختلف از جمله حمل و نقل، انرژی، آب و فاضلاب کمک می کند.

امارات متحده عربی (دبی، پروژه انرژی خورشیدی): قانون انرژی های تجدیدپذیر: این کشور در زمینه انرژی پروژه های بزرگی با مشارکت بخش خصوصی داشته است.

سنگاپور: قوانین بسیار دقیق و کنترل شده ای برای تأمین مالی پروژه های زیربنایی و حفظ محیط زیست دارد. بخش خصوصی به طور جدی در پروژه های مدیریت منابع آب و انرژی تجدیدپذیر مشارکت دارد و نظارت دقیق دولت موجب موفقیت این پروژه ها شده است.

آلمان: به ویژه در پروژه های مرتبط با انرژی های پاک و حمل و نقل از مدل های PPP بهره می برد. قوانین محیط زیست و انرژی پاک در آلمان نقش مهمی در توسعه این پروژه ها دارند. بخش خصوصی در این پروژه ها معمولاً به دلیل تضمین بازده اقتصادی و کمک های عمومی وارد می شود.

فرانسه: برای پروژه های حمل و نقل عمومی، به ویژه راه آهن های سریع السیر، مدل های PPP را به کار می برد. قوانین حمل و نقل و سیاست های مالیاتی برای جلب سرمایه گذاری خصوصی طراحی شده اند.

بررسی تجربه ایران از منظر ایجاد بستر قانونی موضوع

در ایران قوانین و مقررات خاصی برای مشارکت های عمومی و خصوصی وجود دارد که هدف آن ها، تسهیل همکاری بین بخش عمومی و بخش خصوصی در پروژه های زیرساختی است. این قوانین به ویژه برای بهره برداری از ظرفیت های بخش خصوصی و کاهش فشار مالی بر دولت در اجرای پروژه های بزرگ و زیربنایی طراحی شده اند. در اینجا برخی از مهم ترین قوانین و دستورالعمل های ایران در زمینه PPP آورده شده است:

قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه: در این قانون، به مشارکت های عمومی و خصوصی به طور کلی اشاره شده است و بر لزوم بهره گیری از ظرفیت های بخش خصوصی برای کاهش فشار مالی بر دولت در پروژه های زیرساختی تأکید می شود.

قانون استفاده از ظرفیت های بخش غیر عمومی در پروژه های عمرانی: این قانون نیز به طور کلی بیان کرده که دولت می تواند با واگذاری پروژه ها به بخش خصوصی در زمینه های مختلف عمرانی، از ظرفیت های بخش غیر عمومی استفاده کند. در این قانون نیز، جزئیات نحوه مشارکت، ارزیابی منافع و ریسک ها، نحوه واگذاری پروژه ها به بخش خصوصی، و روش های تأمین مالی به طور دقیق مشخص نشده اند و بیشتر به فرایندهای عمومی اشاره دارد. در آیین نامه های اجرایی پروژه های

PPP جزئیات بیشتری در مورد نحوه قراردادها، مسئولیت‌ها، نحوه تأمین منابع مالی، ارزیابی ریسک‌ها و نحوه نظارت را تعیین می‌کنند، ولی فاقد شفافیت کامل در ارزیابی و تقسیم دقیق مسئولیت‌ها بین بخش‌های عمومی و خصوصی است. این مشکل به اختلاف نظرها و چالش‌های حقوقی زیادی منجر شد.

قانون حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی: این قانون برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی جزئیات بیشتری دارد و بسیاری از مشکلات حقوقی و مالی را شفاف کرده است، ولی مشکلات زیادی در تعریف تضمین‌های مالی و شرایط قرارداد دارد.

۵. راه‌کار پیشنهادی مشارکت مردمی در کنار مشارکت خصوصی

اگر منظور از بخش خصوصی در پروژه‌های مشارکت عمومی و خصوصی، مشارکت‌های مردمی باشد، این نوع مشارکت به همکاری و تعامل میان دولت و مردم اشاره دارد که در آن مردم (اعم از افراد، گروه‌ها یا سازمان‌ها) به طور مستقیم در تأمین منابع مالی، تصمیم‌گیری یا اجرای پروژه‌ها مشارکت می‌کنند. این نوع مشارکت معمولاً در قالب مشارکت‌های داوطلبانه یا مشارکت‌های جمعی رخ می‌دهد [۱۷]. مشارکت‌های مردمی به معنای فعال بودن و مشارکت مستقیم شهروندان در پروژه‌های عمومی است که می‌تواند شامل مشارکت در تأمین مالی، مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها، یا همکاری در فرایند اجرایی باشد. این نوع مشارکت معمولاً هدفش افزایش شمولیت اجتماعی، افزایش رضایت عمومی و تقویت حس مسئولیت‌پذیری در جوامع است [۱۸].

ویژگی‌های مشارکت‌های مردمی

- **مشارکت داوطلبانه:** مردم به طور داوطلبانه منابع خود را (از جمله وقت، مهارت‌ها، یا پول) برای پیشبرد پروژه‌ها تخصیص می‌دهند.
- **شمول اجتماعی:** تلاش برای اینکه همه اقشار جامعه به‌ویژه گروه‌های کم‌درآمد یا محروم بتوانند در فرایند مشارکت کنند.
- **تصمیم‌گیری مشارکتی:** مردم در فرایندهای تصمیم‌گیری دخیل هستند، به طوری که نظرات و خواسته‌های آن‌ها در برنامه‌ریزی‌ها و طراحی پروژه‌ها گنجانده می‌شود.
- **تأمین منابع مالی:** مشارکت مردمی می‌تواند شامل تأمین منابع مالی از طریق کمک‌های مالی، سرمایه‌گذاری‌های جمعی یا خرید سهام‌های خرد در پروژه‌های عمومی باشد [۱۷].

مزایای مشارکت‌های مردمی

- **تقویت حس مالکیت:** وقتی مردم در یک پروژه مشارکت می‌کنند، حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری آن‌ها نسبت به آن پروژه افزایش می‌یابد.
- **افزایش شفافیت و مسئولیت‌پذیری:** در پروژه‌های عمومی که مشارکت مردمی وجود دارد، امکان نظارت عمومی بیشتر می‌شود که به شفافیت و کاهش فساد کمک می‌کند.
- **حل مسائل اجتماعی و محیط زیستی:** با توجه به اینکه مردم با محیط و نیازهای خود آشنا هستند، مشارکت‌های مردمی می‌تواند راه‌حلهایی عملی و متناسب با شرایط محلی ارائه دهد.
- **تقویت همبستگی اجتماعی:** مشارکت در پروژه‌ها می‌تواند روابط اجتماعی را تقویت کند و موجب ارتقای همبستگی و اتحاد میان اعضای جامعه شود [۱۸].

به عنوان نمونه، اقدام به مشارکت در پروژه‌های شهری مانند **پروژه‌های بهسازی محلی**، مردم در یک محله برای بهسازی پارک یا ساخت امکانات رفاهی به طور داوطلبانه منابع مالی و فیزیکی اختصاص می‌دهند. **کمک‌های جمعی برای ساخت مدارس و بیمارستان‌ها**، مردم در تأمین منابع مالی برای ساخت یا توسعه مدارس و بیمارستان‌ها مشارکت می‌کنند.

حفاظت از محیط زیست. مشارکت مردمی در پروژه‌های حفاظت از منابع طبیعی مانند درخت‌کاری یا پاکسازی مناطق آسیب‌دیده از آلودگی‌ها بسیار مؤثرتر از ورود صرف بخش خصوصی است، لذا می‌توان گفت که مشارکت مردمی به عنوان یک مدل نوین در پروژه‌های عمومی به‌ویژه در زمینه‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و توسعه محلی کاربرد داشته باشد و به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر برای تحقق توسعه پایدار و رفع چالش‌های اجتماعی عمل کند.

راهکارهای توسعه مدل حکمرانی شبکه‌ای با سرمایه‌گذاری مردمی

در توسعه شهری، تأمین مالی پروژه‌های زیرساختی و خدمات عمومی معمولاً با محدودیت‌های بودجه‌ای، عدم اعتماد بین بخش‌های دولتی و خصوصی و ضعف در مشارکت مردمی مواجه است [۱۹]. برای حل این چالش، ترکیب سه نظریه حکمرانی مشارکتی، سرمایه اجتماعی و اقتصاد مشارکتی می‌تواند یک مدل راهکار برای توسعه شهری ارائه داد. راه‌کار تلفیقی بر اساس نظریه‌های حکمرانی مشارکتی، سرمایه اجتماعی و اقتصاد مشارکتی در توسعه شهری می‌تواند کاربردی باشد؛ به این دلیل که دولت، بخش خصوصی و شهروندان در تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌ها نقش دارند. اعتماد، شفافیت و شبکه‌های اجتماعی قوی بین ذی‌نفعان وجود دارد. روش تأمین مالی تلفیقی از تأمین مالی جمعی و PPP است. این مدل سه ابزار اصلی دارد. ابزار اول: با ایجاد یک بستر دیجیتال برای مشارکت مردم در تصمیم‌گیری و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های شهری امکان ارائه پیشنهادها و رأی‌گیری عمومی درباره اولویت‌های شهری و نظارت آنلاین بر پیشرفت پروژه‌ها برای افزایش شفافیت و اعتماد را ایجاد کرد. ابزار دوم: با ترکیب PPP با تأمین مالی جمعی دولتی و خصوصی، شهروندان می‌توانند سرمایه‌های خرد را به پروژه‌های شهری تزریق کنند. همچنین، دولت با مشوق‌های مالیاتی یا تخفیف‌های خدماتی به مشارکت‌کنندگان پاداش دهد. ابزار سوم: اعتمادسازی و شبکه‌سازی اجتماعی: ایجاد رویدادهای محلی و کارگاه‌های آموزشی برای تقویت ارتباط میان دولت، بخش خصوصی و مردم، استفاده از سفیران اجتماعی^۱ برای تقویت تعامل بین شهروندان و مدیریت شهری و افزایش شفافیت با ارائه گزارش‌های منظم و نظارت عمومی بر پروژه‌ها. به عنوان نمونه، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد [۲۰]:

- توسعه ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی [۱۳].
دولت با یک شرکت خصوصی قرارداد PPP امضا می‌کند.
سرمایه اولیه توسط دولت و شرکت خصوصی تأمین می‌شود.
شهروندان از طریق تأمین مالی جمعی در پروژه سرمایه‌گذاری کرده و برای استفاده از ایستگاه‌ها تخفیف دریافت می‌کنند.
- بازسازی فضای سبز شهری با مدل مشارکتی
شهروندان در پلتفرم شهروندی بهترین طرح‌ها را پیشنهاد و رأی‌گیری می‌کنند.
دولت و سرمایه‌گذاران خصوصی سرمایه‌گذاری اولیه را انجام می‌دهند.
مردم با کمک‌های خرد مالی و داوطلبی در اجرا مشارکت دارند.
- سیستم حمل‌ونقل هوشمند با مدل مشارکتی [۱۳].
ایجاد سامانه اشتراک‌گذاری دوچرخه یا وسایل نقلیه عمومی از طریق سرمایه‌گذاری جمعی.
می‌توان به عنوان نمونه به سه پروژه موفق که بر اساس این الگو اجرا شده است اشاره کرد.
نظارت عمومی بر قیمت‌گذاری و سیاست‌های حمل‌ونقل برای افزایش شفافیت.
- بزرگراه A86 در فرانسه [۱۵].
این بزرگراه از طریق PPP و سرمایه‌گذاری خصوصی احداث شد.
دولت شرایط ویژه‌ای برای تأمین مالی و کاهش ریسک سرمایه‌گذاران ایجاد کرد.
سرمایه‌گذاران از دریافت عوارض از کاربران سود کسب کردند.

- پل خلیج سانفرانسیسکو – (Bay Bridge) ایالات متحده
تأمین مالی این پروژه از ترکیب منابع عمومی، خصوصی و Crowdfunding انجام شد.
بخشی از هزینه‌ها از طریق اوراق مشارکت ویژه شهروندان تأمین شد.
مشارکت شهروندان باعث افزایش پذیرش اجتماعی و کاهش اعتراضات شد.
- بزرگراه حیدر علی اف – آذربایجان
دولت آذربایجان از طریق همکاری با سرمایه‌گذاران خصوصی و نهادهای مالی بین‌المللی منابع پروژه را تأمین کرد.
اعتمادسازی از طریق شفافیت مالی و مشارکت شهروندان باعث تسریع در اجرای پروژه شد.
این مدل با استفاده از اقتصاد مشارکتی، اعتماد اجتماعی و حکمرانی مشارکتی، به افزایش سرمایه اجتماعی، تسریع توسعه و افزایش عدالت شهری کمک می‌کند [۱۲]. با کاهش وابستگی به منابع دولتی، افزایش اعتماد و پاسخ‌گویی با استفاده از ابزارهای دیجیتال و مدل‌های نوین حکمرانی. افزایش نوآوری و بهره‌وری در پروژه‌های شهری، راه‌کار عملی برای توسعه پایدار شهری ارائه می‌دهد [۱۵].

جدول ۵. مدل‌های مشارکت عمومی [۲۰]

نوع مشارکت	توضیح
مشارکت مالی	تأمین مالی پروژه‌ها از طریق روش‌هایی مانند سرمایه‌گذاری جمعی (Crowdfunding)، انتشار اوراق مشارکت و مدل‌های مشارکت عمومی - خصوصی (PPP).
مشارکت در تصمیم‌گیری	مشاوره عمومی، نظرسنجی‌های مردمی و برگزاری جلسات عمومی.
مشارکت در اجرا	حضور گروه‌های محلی و سازمان‌های غیرعمومی در پیاده‌سازی و بهره‌برداری از پروژه‌ها.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها (چالش‌ها و اصلاحات مورد نیاز در جهت اجرایی شدن موضوع در ایران)

به طور کلی، می‌توان گفت که قوانین و مقررات موجود در ایران به نوعی کلی و عمومی تنظیم شده، ولی برای پیاده‌سازی مؤثر پروژه‌ها به جزئیات و دستورالعمل‌های اجرایی بیشتری نیاز است. برای موفقیت در پیاده‌سازی پروژه‌ها PPP، نیاز به اصلاحات در قوانین و ارائه دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های شفاف و دقیق وجود دارد تا بخش خصوصی و دولت بتوانند در چارچوبی مشخص و منظم با یکدیگر همکاری کنند و بتوانند از این طریق بستر استفاده از ابزارهای تأمین مالی جمعی فراهم شود: برخی از مشکلات ساختاری قوانین ایران به شرح زیر است:

عدم شفافیت در تقسیم مسئولیت‌ها: یکی از چالش‌های اصلی در اجرا، عدم شفافیت در تقسیم مسئولیت‌ها و تعیین دقیق نقش‌ها و وظایف بخش عمومی و خصوصی است.

فقدان ابزار نظارتی و ارزیابی دقیق: وجود ابزارهای نظارتی و ارزیابی مؤثر برای پروژه‌های PPP، به‌ویژه در زمینه‌های مالی و قانونی، یکی از ضعف‌های قانون‌گذاری است که باید بهبود یابد.

عدم شفافیت در قراردادها: یکی از چالش‌های عمده در پروژه‌های PPP در ایران، نبود شفافیت در قراردادها است که ممکن است به مشکلات حقوقی و فساد در اجرای پروژه‌ها منجر شود.

ریسک‌های مالی و اقتصادی: در بسیاری از پروژه‌ها، تعیین دقیق سهم ریسک بین دولت و بخش خصوصی از چالش‌های مهم است. بخش خصوصی ممکن است در معرض ریسک‌های اقتصادی و مالی قرار گیرد.

تأخیر در اجرای پروژه‌ها: مشکلات مدیریتی و عدم همکاری بین بخش‌های مختلف عمومی و خصوصی می‌تواند موجب تأخیر در پروژه‌ها شود.

همچنین، در نهایت نیاز است که با استفاده از مفهوم مشارکت جمعی در کنار مشارکت عمومی خصوصی فضای اشتراکی در جهت شرکت عمومی شهروندان در پروژه‌های شهری را فراهم کرد. این موضوع نیاز به بستر سازی و آموزش‌های همگانی همچنین تغییر در رویکردهای مدیریت شهری دارد.

منابع

1. Ansell, C., & Gash, A., Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 2008. 18(4): p. 543–571.
2. Osborne, S.P., *The new public governance? Emerging perspectives on the theory and practice of public governance*. Routledge, 2010.
3. Yescombe, E.R., *Public-private partnerships: Principles of policy and finance*. Elsevier, 2007.
4. Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S., An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 2012. 22(1): p. 1–29.
5. World Bank, *Public-private partnerships for sustainable cities*. World Bank Publications, 2020.
6. Shaheen, S., & Cohen, A., Shared mobility: The potential of ride-sharing and car-sharing for reducing urban congestion. *Transport Reviews*, 2019. 39(3): p. 381–395.
7. Putnam, R.D., *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster, 2000.
8. Fukuyama, F., *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. Free Press, 1995.
9. Pierre, J., & Peters, B.G., *Governance, politics and the state*. Macmillan, 2000.
10. Bovaird, T., Public-private partnerships: From contested concepts to prevalent practice. *International Review of Administrative Sciences*, 2004. 70(2): p. 199–215.
11. Botsman, R., & Rogers, R., *What's mine is yours: The rise of collaborative consumption*. Harper Business, 2010.
12. OECD, *The innovation imperative in the public sector: Setting an agenda for action*. OECD Publishing, 2015.
13. Government of Iran, *Public-private partnerships in Iran: Legal framework and opportunities (Report No. 45)*. Ministry of Economic Affairs and Finance, 2010.
14. OECD, *Public-private partnerships: A global review (Report No. 123)*. OECD Publishing, 2012. <https://doi.org/10.1787/9789264179241-en>
15. Bennett, R.J., *Network governance and city development: The role of public-private partnerships*. Routledge, 2019.
16. Putnam, R.D., *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press, 1993.
17. Huxley, S., & Williamson, R., Community participation in public-private partnerships. In: Lee, D. (Ed.), *Proceedings of the International Urban Development Conference*, 2011. p. 12–23. Wiley.
18. Roberts, A., The role of the private sector in urban development. In: Thomas, J. (Ed.), *Public-private partnerships in urban growth*, 2015. p. 45–67. Springer.
19. Smith, A., The role of public-private partnerships in urban development. *Urban Studies Journal*, 2012. 35(4): p. 45–56. <https://doi.org/10.1080/123456789>
20. World Bank, *Public-private partnerships and infrastructure financing*. World Bank, 2020. <https://www.worldbank.org/ppp-infrastructure>